

PLAN

2016-10-24 Nr: NV-02544-15

Femårig plan för genetisk förstärkning 2016 – 2020

Sammanfattning

Denna plan beskriver vilka åtgärder som bör genomföras för att målet om nya reproducerande invandrade vargar uppfylls så att en gynnsam bevarandestatus för varg kan bibehållas. Den innehåller inte beskrivningar om hur det ska genomföras i detalj. Planen innehåller också en kopia av vägledningen om hur genetiskt viktiga individer bör hanteras i samband med skyddsjaksärenden, då det är relevant i sammanhanget.

Planen är i linje med Naturvårdsverkets strategi för viltförvaltningen enligt vilken viltförvaltningen bland annat ska bygga på uppdaterad och kvalitetssäkrad kunskap, vara tydlig samt förutsägbar, och där arbetet för att motverka skador av vilt ska fokuseras på förebyggande åtgärder.

Den skandinaviska vargstammen är inavlad. För att uppnå eller bibehålla en gynnsam bevarandestatus för varg i Sverige har mål för genetiken preciserats i Nationell förvaltningsplan för varg. I regeringsuppdraget att utreda gynnsam bevarandestatus för varg (M2015/1573/Nm)¹ har Naturvårdsverket rapporterat en ny vetenskapligt baserad bedömning av vad som krävs för att vargen ska bedömas ha en gynnsam bevarandestatus i Sverige. Det är bedömningen om behovet av invandrade vargar i rapporten som planen har som utgångspunkt för målbeskrivningen.

För att uppfylla målet behöver den naturliga immigrationen säkras, tyngdpunkten i arbetet ska ligga på åtgärder som ökar överlevnaden på de invandrade vargarna så de kan reproducera sig med den skandinaviska vargpopulationen. Men om det inte skett under en varggeneration (5 år) behöver arbetet intensifieras. Denna femåriga plan beskriver när och vad som behöver göras för att målet om minst 1 ny reproducerande invandrad varg per 5-årsperiod nås.

¹ <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Regeringsuppdrag/Redovisade-2015/Uppdrag-att-utreda-gynnsam-bevarandestatus-for-varg/>

Eftersom ett genflöde inte skett under mer än sju år före 2016 kommer det under fem varggenerationer under det närmaste århundradet att behövas minst två reproduktioner mellan nya invandrade vargar, som inte är nära besläktade med varandra, och skandinaviska vargar. I nuläget, med årets reproduktion i Tunturi-reviret, har det skett en sådan.

Naturvårdsverkets erfarenheter från tidigare regeringsuppdrag om genetisk förstärkning har resulterat i inriktningen att andra åtgärder än flytt av vargar ska ske i första hand. Flytt av varg är inte en normal förvaltningsåtgärd utan kan ske som en nödåtgärd i det enskilda fallet.

Ju större negativ påverkan ett skyddsjaktbeslut har för populationen av den aktuella arten, ju högre krav bör ställas på tolkningen av de tre kriterierna som ska vara uppfyllda för att få medge skyddsjakt, enligt Naturvårdsverkets riktlinjer för skyddsjakt². För en invandrad varg som ännu inte har reproducerats sig bör det alltså ställas högre krav på bedömningen.

Naturvårdsverket kan konstatera att åtgärder i renskötselområdet är nyckeln till att klara arbetet med genetisk förstärkning. Ett nära samarbete med rennäringen är av stor vikt. Sametingets brist på medel och myndighetens prioriteringsordning gällande bidrag till förebyggande åtgärder är ett problem som behöver lösas. Utanför renskötselområdet är det huvudsakligen rovdjursavvisande stängsel som är den långsiktiga lösningen och det bör finnas medel för åtgärder för att skydda tamdjur fram till dess att sådana stängsel finns, särskilt i revir som tillhör invandrade vargar som ännu inte reproducerat sig.

När minst två vargar som är obesläktade med den skandinaviska vargstammen har reproducerat sig med en skandinavisk varg bör arbetet inriktas på åtgärder som ökar överlevnaden av dess/deras avkommor, säkra att fortsatt reproduktion kan ske, samt att arbeta för att det finns ett fortsatt inflöde av nya vargindivider från den finsk/ryska populationen.

Åtgärder för genetisk förstärkning 2016 - 2020

Åtgärderna syftar till att nå målet: Minst 1 ny invandrad varg från östliga populationer har reproducerat sig med skandinaviska vargar per generation, för varg 5 år, och den svenska vargstammen består av minst 300 individer.

Målet behöver dock brytas ner till praktiskt tillämpbara och uppföljningsbara delmål för att ge en klarare bild av vad åtgärder ska syfta till. Följande delmål bidrar enligt Naturvårdsverkets bedömning till att nå målet i Sverige.

² Riktlinjer för skyddsjakt, Naturvårdsverket 2012

Delmål:

1. Antalet finsk-ryska vargar som naturligt vandrar in i Sverige minskar inte under 5-årsperioden.
2. Fler finsk-ryska invandrade vargar når den reproducerande mellansvenska vargpopulationen den kommande fem-årsperioden än den förra.
3. Minst två med varandra obesläktade finsk-ryska invandrade vargar överlever och reproducerar sig under femårsperioden 2016-2020³. Årsungarnas överlevnad till reproduktiv ålder är minst lika hög som de skandinaviska valparna.

Åtgärder

För att nå målet bedömer Naturvårdsverket att flera åtgärder behöver ske parallellt. Dels långsiktiga åtgärder för att säkra tillgången på invandrade vargar på lång sikt och för att öka förutsättningarna att dessa kan nå och reproducera sig med den skandinaviska vargstammen, dels åtgärder som ökar överlevnaden hos befintliga invandrade vargar i Sverige. Enligt årets fastställda inventeringsresultat hade det inte konstaterats att minst en varg som är obesläktad med svenska vargstammen har reproducerat sig med en skandinavisk varg. Det har dock senare konstaterats en reproduktion i Tunturi-reviret, där hannen är en genetiskt viktig varg, därför avser Naturvårdsverket att ha beredskap för eventuella flyttåtgärder som nödåtgärd först 2018. Kriterier för när flytt kan ske finns efter beskrivningen av åtgärder för att nå delmålen.

Åtgärd	Mål 1	Mål 2	Mål 3
Samarbete med Ryssland	X		
Samarbete med Finland	X		
Dialog med renskötseln		X	X
Särskilda medel till Sametinget		X	X
Vägledning kring DNA-provtagning		X	X
Förebyggande åtgärder		X	X
Särskilda medel till län med revir			X
Beredskap för flytt som nödåtgärd		X	X

Delmål 1: Antalet finsk-ryska vargar som naturligt vandrar in i Sverige minskar inte under 5-årsperioden.

Åtgärder	När
Etablera ett samarbete med ryska myndigheter i syfte att gemensamt arbeta för att vargar även fortsättningsvis immigrerar till Sverige. Arbetet planeras som en del i det svensk-ryska bilaterala miljösamarbetet (projektförslag NC-07).	Påbörjad 2015
Fortsatt samarbete med den finska rovdjursförvaltningen	Pågår

³ Pga av måluppfyllelsenivån oktober 2016, se detta stycke.

Delmål 2: Fler finsk-ryska invandrade vargar når den reproducerande mellansvenska vargpopulationen den kommande fem-årsperioden än den förra.

Åtgärder	När
Naturvårdsverket genomför en dialog med företrädare för renskötseln och länsstyrelserna i syfte att identifiera möjligheterna för invandrade vargar från finsk-ryska populationer att på egna ben ta sig ner genom renskötselområdet med så begränsade skador på renskötseln som möjligt.	Påbörjad 2015
Naturvårdsverket verkar för att särskilda medel öronmärks till Sametinget för utbetalning av skadeförebyggande åtgärder för varg i renskötselområdet	Påbörjad 2016
Viltskadecenter tillsammans med Sametinget arbetar med att utveckla förebyggande åtgärder utifrån befintlig inklusive traditionell kunskap, forskning och nya tekniska möjligheter i renskötselområdet	Påbörjas 2017
Naturvårdsverket vägleder om vikten av DNA-provtagning före skyddsjaktbeslut	Från 2016
Flytt av genetiskt viktig varg (F_0) kan ske som nödåtgärd när samtliga skyddsjaktkriterier är uppfyllda med de högre krav som gäller för genetiskt viktiga vargarna enligt lagstiftningen samt när kriterierna nedan i övrigt är uppfyllda.	Från 2018

Delmål 3. Minst två med varandra obesläktade finsk-ryska invandrade vargar överlever och reproducera sig under femårsperioden. Årsungarnas överlevnad till reproduktiv ålder är minst lika bra som de skandinaviska valparna.

Åtgärder	När
Naturvårdsverket avsätter särskilda medel till länsstyrelse med ny invandrad varg eller Tivedenavkomma (F_0) i revir där föryngring ännu inte skett och fram till minst en av den invandrade vargens ungar reproducerat sig för intensifierat arbete med förebyggande åtgärder och bevakning	Delvis från 2016, med utökade medel från 2017
Naturvårdsverket verkar för att ett nytt stöd kommer med i nästa Landsbygdsprogram om underhåll av stängsel enligt tidigare förslag från Jordbruksverket ⁴ .	Påbörjas 2017
Naturvårdsverket verkar för att särskilda medel öronmärks till Sametinget för utbetalning av skadeförebyggande åtgärder för genetiskt viktig varg i renskötselområdet	Påbörjad 2016
Viltskadecenter tillsammans med Sametinget arbetar med att	Påbörjas 2017

⁴ Se s 44 i Redovisningen av regeringsuppdrag ”Åtgärder för att förebygga angrepp på tamdjur av stora rovdjur”, N2015/3037/FJR.

utveckla förebyggande åtgärder utifrån befintlig inklusive traditionell kunskap, forskning och tekniska möjligheter i renskötselområdet	
Naturvårdsverket vägleder om vikten av DNA-provtagning före skyddsjaktbeslut	Från 2016
Flytt av genetiskt viktig varg (F_0) kan ske som nödåtgärd när samtliga skyddsjaktkriterier är uppfyllda med de högre krav som gäller genetiskt viktiga vargar enligt lagstiftningen samt när kriterierna nedan i övrigt är uppfyllda.	Från 2018
Naturvårdsverket verkar för att förbättra möjligheterna för utsättning av valpar dvs genom att verka för ändrade sekretessregler i samband med utsättning av varg.	Från 2018 om mål inte uppnåtts

Kriterier för flytt av vuxen genetiskt viktig varg (F_0)

Samtliga nedanstående kriterier behöver vara uppfyllda för att flytt av varg ska ske som en nödåtgärd i det enskilda fallet.

1. DNA-prov är analyserat.
2. Sametinget betalar ut medel till samebyar för förebyggande åtgärder enligt förutsättningarna i 3 § viltskadeförordningen.
3. Sametinget har en första plan över hur bevakning/skydd för renar kan se ut samt vilka förebyggande åtgärder som kan användas för att genetiskt viktiga vargar ska kunna ta sig på egna ben genom renskötselområdet.
4. När alla möjliga metoder i bilaga 1 punkten 1, har genomförts.
5. För ny immigrerad varg har Jordbruksverkets regler som klargjorts i regeringsuppdrag om flytt av varg rörande smittskydd följts.
6. Det endast återstår få F_0 -individer i Sverige, dvs genetiskt viktiga vargar som ännu inte reproducerat sig med en varg ur den skandinaviska vargstammen.

Då kan någon av dessa vargar i punkten 6 bli aktuell för en flyttåtgärd i ett nödfall.

Bakgrund

Vargens genetiska status

Den svenska vargstammen var nära utrotning när vargen fridlystes i Sverige 1966. Sommaren 1978 fortplantade sig ett par i skogslandet öster om Kiruna och samma höst fanns där en flock på åtta vargar. Såvitt känt var detta den första föryngringen av varg i Skandinavien efter fridlysningen. Då en föryngring upptäcktes 1983 konstaterades en nyetablering av vargen i Syd Skandinavien. Den nuvarande svenska vargstammen, vilken utgör huvuddelen av den

skandinaviska, består av ca 340 individer⁵ och kommer – undantaget Tivedenparet, vars avkommor inte ännu föryngrat sig med skandinaviska vargar – från fem så kallade founders. Det betyder att de skandinaviska vargarna härstammar genetiskt från endast fem djur där släktskapet mellan individer motsvarande kusiner. Anledningen till inaveln är förutom populationens relativt begränsade storlek den långa genetiska isoleringen från den finsk-ryska populationen från vilken de ursprungliga djuren kom.

En liten och isolerad population riskerar att påverkas negativt av inavelsdepression och förlust av genetisk variation genom så kallad genetisk drift⁶. En ökad populationsstorlek kan fördröja dessa risker till viss grad, men den enda faktor som kan sänka inavelsnivån och öka den genetiska variationen är att nya obesläktade individer reproducerar sig med den skandinaviska vargstammen.

För att vargen ska ha och bibehålla en gynnsam bevarandestatus krävs att även de genetiska aspekterna av ”långsiktigt livskraftig” är tillgodosedda; att inte inavel och förlust av genetisk variation påverkar stammens livskraft och genetiska anpassningsförmåga negativt. I samband med rapporteringen till EU var 6:e år⁷ ska så kallade referensvärden tas fram för de listade arterna i art- och habitatdirektivet⁸ såsom till exempel vargen. Referensvärdena ska baseras på artens ekologi och genetik⁹.

Rovdjurspolitiken och regeringsuppdragen

I samband med regeringens proposition 2008/09:210 ”En ny rovdjursförvaltning” beslutade riksdagen att högst 20 individer som ökar den genetiska variationen i den svenska vargpopulationen skulle införlivas i denna fram till och med 2014. Naturvårdsverket har haft flera regeringsuppdrag rörande genetisk förstärkning av den svenska vargstammen. 2010 gällde uppdraget att beskriva på vilket sätt genetisk förstärkning kunde ske. Av de möjliga tillvägagångssätt som beskrevs i redovisningen av regeringsuppdraget angavs flytt av vargvalpar som det föredragna alternativet av remissinstanserna. 2011 kom det första regeringsuppdraget att genomföra genetisk förstärkning i två år och 2012 fick Naturvårdsverket ytterligare ett genomförandeuppdrag, också det i två år.

När den nya rovdjurspolitiken beslutades av riksdagen i december 2013, ”En hållbar rovdjurspolitik” (prop. 2012/13:191), fastslog den dåvarande regeringen att målet om införlivande av upp till 20 vargindivider inte längre skulle gälla. Anledningen var den förbättrade genetiken på grund av att avkommorna från de två tidigare invandrade vargarna från 2008 nu hade spritt sig i vargstammen. Det

⁵ Inventering av varg vintern 2015-2016. Beståndsstatus för stora rovdjur i Skandinavien. Viltskadecenter rapport1-2016.

⁶ Wilcox & Soulé (1980) *Conservation and evolution*. Sinauer Assoc.; Andersson m.fl. (2007) *Naturvårdsverket rapport 5712*.

⁷ Enligt artikel 17- i art- och habitatdirektivet

⁸ Rådets direktiv 92/43/EEG

⁹ Vägledning för bedömning och rapportering enligt art 17, EU-kommissionen 2011

trycktes dock på att det fortfarande var viktigt att vargar från Finland och Ryssland vandrar in till den skandinaviska vargstammen och reproducerar sig. Naturvårdsverket skulle också slutföra sitt regeringsuppdrag från 2012 och inrikta arbetet på flytt av vuxna invandrade individer. Uppdraget slutrapporterades i december 2014¹⁰.

Enligt En hållbar rovdjurspolitik ska bland annat vargen uppnå och bibehålla en gynnsam bevarandestatus. I Naturvårdsverkets Nationella förvaltningsplan för varg¹¹ har målet preciserats. Där finns ett mål om behovet av konnektivitet mellan den skandinaviska och den finsk/ryska populationen.

Målsättning med åtgärder för genetisk förstärkning

Naturvårdsverket fick i april 2015 i regeringsuppdrag att utifrån ett brett vetenskapligt underlag uppdatera befintlig sårbarhetsanalys för varg och med den som grund utreda vad som krävs för att vargpopulationen i Sverige ska anses ha gynnsam bevarandestatus enligt art- och habitatdirektivet. Två forskargrupper lämnade sina bedömningar som underlag för bedömningen. Den 6 oktober 2015 redovisade Naturvårdsverket detta uppdrag.

Följande målsättning som är resultatet av bedömningen ovan är styrande för det fortsatta arbetet med genetisk förstärkning;

- Det behövs minst 300 vargar i Sverige, samt **att minst en ny invandrad varg från Finland eller Ryssland reproducerar sig med de skandinaviska vargarna varje 5-årsperiod** (varggeneration), för att vargen i Sverige ska kunna anses ha gynnsam bevarandestatus.

Det är målet om reproducerande nya invandrare som åtgärderna i denna plan syftar till att nå.

Naturvårdsverket har, baserat på två forskarrapporter¹² i redovisningen av regeringsuppdraget föreslagit att populationens inavelsnivå bör ligga på maximalt 0,2. Det behövs ett regelbundet utbyte av gener mellan den skandinaviska och den finsk-ryska populationen för att nå dit. Inavelsnivån är mer beroende av att reproduktion sker regelbundet mellan nya invandrade vargar och den skandinaviska vargstammen än av det totala antalet vargar i Skandinavien. Analyser utförda av Bruford (2015) indikerar att den positiva genetiska effekten av en ny reproducerande invandrad varg per varggeneration motsvarar som om den skandinaviska stammen skulle ha ca 500 ytterligare individer.

¹⁰ Slutredovisning av uppdrag om genetisk förstärkning av vargstammen i Sverige, 2014

¹¹ Nationell förvaltningsplan för varg, justerad version 2016.

¹² Bilagorna 2-4 i <http://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2015/ru-bevarandestatus-varg/Regeringsuppdrag-Bilagor-GYBS.pdf>

Tabell 1 Reproducerade invandrade vargar i förhållande till målsättningen och den svenska vargstammens storlek. Tabellen anger inte när en bedömning av gynnsam bevarandestatus görs. En sådan bedömning sker i samband med rapporteringen till EU enligt artikel 17 i art- och habitatdirektivet var sjätte år, nästa gång är 2019.

Årtal reproduktion	Antal konstaterade reproducerande nya invandrade vargar	Antal reproducerande nya invandrade vargar som krävs för att nå målet	Antal invandrade vargar totalt	Antal vargar totalt i Sverige ca inklusive gränsrevir	Inventeringsperiod
2008	2	2	+1	175	2007/2008
2009	-		+2	205	08/09
2010	-		+1	235	09/10
2011	-		+3 (bla. Junsele)	275	10/11
2012	-		0	265	11/12
2013	-(2 ¹³)	1	+2 (Tiveden)	300	12/13
2014	-		0	370	13/14
2015	-		+2	415	14/15
2016	1		+ 2	340	15/16
2017					16/17
2018		2		(om > 300)	17/18
2019					18/19
2020					19/20
2021					20/21
2022					21/22
2023		1		(om > 300)	22/23
2024					23/24
2025					24/25
2026					25/26

Varför 1 ny reproducerande invandrad varg varje generation?

För varje ny invandrad varg som reproducerar sig med vargar som helt eller delvis är av skandinaviskt ursprung ökar stammens genetiska variation betydligt. Minskningen av förlusten av genetisk variation av varje sådan reproducerande invandrad varg motsvarar som om den skandinaviska stammen hade bestått av drygt 500 ytterligare vargar.¹⁴ Förlusten av genetisk variation och ökningen av inaveln hos den skandinaviska stammen under en generation utan tillskott från en sådan förnygring, är betydligt större än den extra variation och inavelsminskning som en andra reproducerande invandrad varg (nr 2) tillför under samma generation. Bruford¹⁵ visar i sin rapport att om ingen ny invandrad varg lyckas reproducera sig på 100 år, så förloras 13 procent av stammens

¹³ De flyttade invandrade vargarna har reproducerat sig med varandra, men ingen av deras valpar har ännu gått in i reproduktion och därför har inte deras gener spridits i den svenska vargstammen än.

¹⁴ Naturvårdsverket PM (2016) *En värdering av genetiskt viktiga vargar i Skandinavien*.

¹⁵ Bruford MW (2015). Additional population viability analysis of the Scandinavian wolf population. *Naturvårdsverket rapport 6639*. Bland annat tabell 9b.

genetiska variation. Lyckas en invandrad varg reproducera sig med den skandinaviska vargpopulationen vart femte år under 100-årsperioden så förloras 4,8 procent av den genetiska variationen. Om det varje 5-årsperiod är två nya reproducerande invandrade vargar så förloras 3,5 procent. På liknande sätt innebär en 5-årsperiod utan invandrade vargar en mycket större förlust av genetisk variation än om antalet reproducerande invandrade vargar dubblas från 1 till 2. Om reproduktion av en ny invandrad varg skulle utebli under en 5-årsperiod så behövs sex perioder under 100 år med två nya reproducerande invandrade vargar per period för att helt kompensera för variationsförlusten under den enda generationen. För den svenska vargförvaltningen är det således viktigt med en kontinuerlig invandring varje generation, vilket även innebär att den skandinaviska vargstammen hela tiden hänger ihop med den övriga nordeuropeiska vargpopulationen samt att immigrationskriteriet för gynnsam bevarandestatus⁷ uppfylls.

Nuläget för genetiskt viktiga vargar i Skandinavien

2008 reproducerade sig två invandrade vargar, Kynna (Norge) och Galven (Sverige), med vargar från den skandinaviska stammen. Deras avkommor har i sin tur reproducerat sig. Avkommor från Kynna har spritt sina gener i populationen i större utsträckning än avkommor från Galven.

Junselevargen var en tik av finsk/rysk härkomst som upptäcktes 2010 och flyttades inom regeringsuppdraget om genetisk förstärkning av vargstammen totalt fyra gången, den sista gången 2013. Tiken med sin partner har inte spårats sedan vintern 2014 och har inte reproducerat sig.

Tivedenparet identifierades i januari 2013 och flyttades inom regeringsuppdraget om genetisk förstärkning samma vinter. De har reproducerat sig med varandra minst två gånger. Från deras första valpkull 2013 är fem valpar kända. Tre av dessa är fällda efter beslutad skyddsjakt och en överkörd. Tivedenparet fick en ny kull 2014 på minst tre valpar. En av dessa har blivit överkörd. I januari 2016 identifierades Tivedentiken i sällskap med minst en annan varg i anslutning till reviret. En Tiveden-avkomma fanns i norra Jämtland under februari 2016, sannolikt född 2014. Den fälldes i skyddsjakt i mars 2016. Sammantaget de senaste åren till fram till dags dato har sju av de nio genetiskt identifierade avkommorna födda 2013 och 2014 i Tiveden dokumenterats döda.

Under spårningssäsongen 2013/14 upptäcktes ingen ny invandrad varg och den enda invandrade vargen som upptäcktes säsongen 2014/15 i Tornedalen återfanns sedan inte.

En ny invandrad varg identifierades i november 2015. Den hannen vandrade sedan in i Norge och blev där fälld genom illegal jakt. Ytterligare en invandrad varg dog efter en påkörning i Hälsingsland i december samma år.

I januari 2016 upptäcktes en ny invandrad varg i revirmarkerande par med en skandinavisk hona, NO om Orsa i Dalarna. I detta revir, Tunturi-reviret, har en reproduktion skett i vår.

I april 2016 upptäcktes en ny invandrad varg på gränsen mellan Sverige och Norge, den återfanns sedan död i Norge i maj.

Sammanfattningsvis har Sverige i oktober 2016 kunskap om en ny finsk-rysk invandrad varg (hane) i Tunturi-reviret i Dalarna som nu reproducerat sig. Tiken från det tidigare flyttade paret i Tiveden är fortfarande stationär i sitt revir, men utan känd partner. Ytterligare någon valp kan finnas kvar från Tivedenparets kull 2013 och en från kullen 2014, men detta är nu mindre sannolikt eftersom de inte spårats i inventeringen 2015/16. I nuläget finns alltså endast en eller som mest tre genetiskt viktiga vargar i Sverige som ännu inte reproducerat sig med den övriga skandinaviska vargstammen.

Måluppfyllelsenivån oktober 2016

Då det 2013 inte fanns några indikationer på att någon Tivedenavkomma eller någon annan ny invandrad varg har reproducerat sig sedan 2008, så ligger Sverige i nuläget ”efter” i förhållande till målet (se tabell 1). Eftersom det har gått längre än fem år sedan en ny finsk-rysk invandrad varg och en varg från den skandinaviska vargstammen reproducerade sig med varandra krävs att minst två invandrade vargar reproducerar sig under den nuvarande femårsperioden. Två invandrade vargar som reproducerar sig under en femårsperiod ersätter inte behovet av en ny invandrad under nästkommande femårsperiod. Modelleringar har visat att det behöver komma in och reproducera sig minst en ny invandrad varg var femte år (Se ”*Varför 1 ny reproducerande invandrad varg varje generation?*”). Om Tivedenparet dör och ingen av deras valpar överlever till reproduktion så har paret inte inneburit något genetiskt tillskott till den svenska vargstammen under den innevarande varggenerationen eller Artikel-17-rapporteringsperioden. En genetiskt viktig varg har reproducerat sig med en skandinavisk varg i Tunturi-reviret i vår. Detta innebär att det behövs minst en ytterligare reproduktion av en invandrad varg för att nå målet.

Erfarenheter från regeringsuppdragen om vargflytt

Resultat

Naturvårdsverket har i de två regeringsuppdragen genomfört aktiva åtgärder för genetisk förstärkning i form av sex flyttar av totalt fem vargindivider. En vargindivid har flyttats fyra gånger. Den enda flytt som resulterat i en reproduktion är flytten av ett finsk-ryskt vargpar från Tornedalen till Tiveden 2013. Ingen av dem eller deras avkommor har hittills konstaterats reproducera sig med den skandinaviska vargstammen. I dagsläget har därför ännu inte någon faktisk genetisk förstärkning skett med flyttade vargar.

Två tillvägagångssätt har använts i genomförandet av regeringsuppdragen 2011-2014:

- Flytt av vuxna vargar som vandrat in i Sverige
- Flytt av vargvalpar från djurparker (endast förberedande åtgärder)

Nedan beskrivs erfarenheterna från tillvägagångssätten närmare. Att notera är att i regeringsuppdraget om att utreda rutiner för införsel och utplantering av varg i Sverige 2010¹⁶ utreddes nio tillvägagångssätt. Det visade sig dock i regeringsuppdragen 2011-2014 att endast två av dem var möjliga med hänsyn till smittskydds- och djurskyddslagstiftningen, dvs. de två tillvägagångssätten ovan.

Flytt av vuxna vargar

Vargen behöver märkas, behandlas och följas före flytt

Innan en flytt av invandrad varg kan genomföras måste enligt Jordbruksverket vargen ha märkts, avmaskats och sedan följts i minst två månader, men helst i sex, för att säkra att inte eventuella smittor, framförallt rabies, sprids. Detta trots att vargen redan är i landet och ingen varg i Sverige konstaterats bära rabies eller andra allvarliga smittor. Det är Smittskyddslagstiftningen som kräver detta enligt Jordbruksverkets och Statens veterinärmedicinska anstalts bedömning. Konsekvenserna av en spridning av rabies eller annan smitta skulle dock vara allvarliga. Det finns en omfattande problematik med detta kopplat till påverkan i renkötselområdet där det finns en risk att vargen kan bli föremål för skydds jakt. Det finns också en risk att vargen hinner etablera revir i renkötselområdet under perioden före den kan flyttas vilket innebär en ökad risk att den återvänder dit efter en flytt. Då vargen måste fångas för märkningen blir det oftast svårare att fånga den igen i samband med genomförandet av flytten. Jordbruksverket har klargjort att det inte är möjligt att hålla invandrade vargar i hägn under den nödvändiga perioden av djurskyddsskäl¹⁷. Detta medför att de tillvägagångssätt som genomförts i Nordamerika med så kallad soft release inte kan användas här¹⁸. Dessutom skulle ett sådant hägn kräva dygnet-runt-bevakning för att förhindra sabotage. I Nordamerika låg hägnen på federal mark och bevakades av beväpnade vakter.

Medgivanden

Det krävs enligt 41 § jaktförordningen (1987:905) ett medgivande från jakträttshavare och markägare innan en flyttad varg kan släppas ut. Det har visat sig svårt att få, och i de få fall där enskilda markägare medgivit utsättning, har de fått stora problem från människor som varit emot detta. Ett alternativ är att använda den begränsade statliga mark som inte är upplåten till jakt eller där medgivande finns med i jaktupplåtelsen.

¹⁶ Genetisk förstärkning av den svenska vargstammen, svar på uppdrag om rutiner för införsel och utplantering av varg i Sverige, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och SVA 2010

¹⁷ Rapport om varg i hägn, Jordbruksverket 2014

¹⁸ Evaluating wolf translocations as a nonlethal method to reduce livestock conflicts in the northwestern united states, Us wildlife and fishery service 2004

Slutsats från flyttar av vuxna vargar

Det är svårt att flytta invandrade vargar, dels på grund av svårigheterna att hålla en varg vid liv enligt ovanstående skäl under perioden före en flytt, dels på grund av svårigheterna att få medgivande för en utsättningsplats. Hägnförvaring är inte ett möjligt alternativ. Tillvägagångssättet med flyttning blir mycket arbetskrävande och får ett osäkert resultat med kraven på att vargen ska märkas och följas en 2-6-månadersperiod av smittskyddsskäl. Detta på grund av risken att vargen efter en flytt inte blir kvar utan återvänder till renskötselområdet där den etablerat sig. För mer information se slutrapport från regeringsuppdraget om genetisk förstärkning av varg¹⁹.

Flytt av vargvalpar från djurparker

Vargvalpar från djurparker

Våren 2011 genomfördes ett försök att flytta unga vargvalpar mellan lyor inom svenska djurparker. Resultatet var lyckat²⁰. För att ytterligare förstärka det genetiska bidraget från djurparksvalparna påbörjades ett samarbete med de ryska myndigheterna 2011 som resulterade i att fyra vargvalpar från en rysk djurpark donerades till en svensk djurpark. De vargvalparna finns kvar som reproducerande par i svenska djurparker och kan bidra i arbetet med genetisk förstärkning.

Märkning av tikar

En förutsättning för flytt av vargvalpar till vilda vargars revir är att mottagartiken är märkt. Genom det kan man hitta lyan och få en indikation på när de vilda valparna föds. Förutsättningen som rekommenderats och testats är det inte ska skilja mer än 8 dagar mellan de vilda valparna och de från djurpark. Det visade sig vara svårt att märka vilda tikar då naturgivna förhållanden som väder, geografi och vegetation försvårar arbetet. Det första året kunde inga tikar märkas på grund av brist på snö och det andra året märktes endast två tikar. Eftersom de märkta vilda tikarna födde valpar ungefär 19 dagar före den första djurparkstiken och det inte bör skilja mer än 8 dagar mellan födslarna, kunde inte någon valpflytt genomföras våren 2013.

Dialoger och medgivanden

Under vårvintern 2013 genomfördes ett omfattande dialogarbete. Avsikten var att få in synpunkter och att sprida information för att öka möjligheten att få medgivanden från markägare och jakträttshavare för att kunna sätta ut vargvalpar. Naturvårdsverket träffade viltförvaltningsdelegationer och regionala företrädare för markägare- och jägarorganisationer vid två tillfällen per län i de Mellansvenska länen. Det finns ett omfattande motstånd mot att flytta ut vargvalpar eftersom det aktuella reviret då innehåller genetiskt viktiga vargar och det därmed blir svårare att få skyddsjakt. Det innebär att ett

¹⁹ Slutredovisning av uppdrag om genetisk förstärkning av vargstammen i Sverige, Naturvårdsverket december 2014

²⁰ Valputbyten hos varg i skandinaviska djurparker, Djurparksföreningen 2011

medgivande är svårt att få. Här finns inte heller alternativet med statlig mark då det är den vilda vargtikens val av lya som avgör platsen.

Slutsats från arbetet med valpflytt

Med nuvarande förutsättningar bedömer Naturvårdsverket att det endast finns små möjligheter att genomföra utsättningar av vargvalpar från djurparker. Anledningen är dels svårigheterna att märka vilda tikar i så stor omfattning, så att någon tik ska föda valpar tillräckligt sent, att de matchar djurparksvalpars födsel som normalt sker något senare. Dessutom finns för närvarande ett stort motstånd både i Sverige och i Norge mot att sätta ut djurparksvalpar. Förutsättningarna för att kunna inhämta medgivanden bedöms därför som mycket begränsade. Detta trots att åtgärden förutsätter att markägaren redan har ett reproducerande vargpar med valpar på sin mark. För att öka möjligheten att inhämta medgivanden bör justeringar ske av sekretesslagstiftningen så att de som lämnar medgivanden kan skyddas. Det ska dock påpekas att även om vilda tikar som föder sent kan märkas, så bedömer Naturvårdsverket att det finns små möjligheter till ett lyckat resultat. Naturvårdsverket vill också förtydliga att det enligt Naturvårdsverkets bedömning saknas tydligt juridiskt stöd att avliva valpar från den skandinaviska kullen i samband med en utsättning av vargvalpar från djurpark. Djurparkerna är inte heller intresserade av valpar med skandinaviskt ursprung pga. deras höga inavelsnivå. För mer information se slutredovisningen av regeringsuppdraget²¹.

Sammanfattande bedömning av flytt av varg

- Det är svårt att flytta invandrade vargar, dels på grund av svårigheterna att invänta tiden vargen måste följas före en flytt, och att risken då ökar att den börjar revirmarkera och etablera sig där den är, och dels på grund av svårigheterna att få medgivande för en utsättningsplats.
- Om en flytt genomförs så finns det risk för att vargen/vargarna inte blir kvar i Mellansverige.
- Under nuvarande förutsättningar finns det endast små möjligheter att genomföra utsättning av vargvalpar från djurparker.

Flytt av invandrade vargar är en åtgärd som kräver stora arbetsinsatser och relativt stora kostnader med ett osäkert resultat. Till det kan tilläggas krav på kompensationsåtgärder. Arbetet genererar också ett mycket stort medieintresse och har varit föremål för mycket kritik, bland annat för bristande resultat och stora kostnader.

En flytt av vuxen varg löser i sig inte något problem om vargen inom några dygn är tillbaka i renskötselområdet utan är beroende av att vargen blir kvar söder om renskötselområdet och reproducerar sig. Åtgärden bör endast användas när andra

²¹ Slutredovisning av uppdrag om genetisk förstärkning av vargstammen i Sverige, Naturvårdsverket december 2014

åtgärder inte visat sig fungera som en nödåtgärd i det enskilda fallet. Sådan flytt bör endast ske en gång och med invandrade vargar som inte reproducerat sig.

Möjligheten att använda hägn för karantän eller för att minska risken för att vargen går tillbaka till platsen där den fångades, så kallad soft release, har utretts av Jordbruksverket. Bedömningen var att mot bakgrund av gällande djurskyddskrav har det inte visats att vilda vargar kan förvaras i hägn utan oacceptabla skador och beteendeförändringar. För att vara karantänshägn krävs att det i stort sätt är helt tätt mot gnagare. Dessutom skulle en omfattande bevakning krävas för att förhindra sabotage.

Naturvårdsverkets bedömning är att arbetet med att säkra genetiskt utbyte huvudsakligen bör inriktas på att öka förutsättningarna för en naturlig rörlighet av vargar genom renskötselområdet och mellan Sverige, Finland och Ryssland, samt att öka överlevnaden av invandrade vargar i Skandinavien. Det är också i linje med Naturvårdsverkets förvaltningsplan för varg som beslutades i december 2014.

Ersättning för förebyggande åtgärder och för skador

Det svenska viltskadeersättningssystemet baseras till stora delar på regeringens proposition Om jakt och viltvård (prop. 1991/92:9). I propositionen framgår följande:

”Respekten för naturen och dess givna regler måste präglade synen på konflikter mellan olika mänskliga aktiviteter och viltet. Detta innebär att viltskador inte helt kan undvikas. En alltför hög grad av tålighet kan emellertid inte krävas av dem som drabbas av skador. Principen bör dock vara att viltskador skall förebyggas.”

Viltskadeersättningssystemet innehåller två delar, medel för skadeförebyggande åtgärder och ersättning för redan inträffade skador. Dessa redovisas närmare nedan.

Medel till skadeförebyggande åtgärder

Samebyar kan ansöka om bidrag hos Sametinget för skadeförebyggande åtgärder för rovdjursskador på ren. Bidrag ska beviljas endast för åtgärder som normalt inte ingår i renskötseln. Bidragsbeloppet dras inte av från den ersättning för rovdjursförekomst som samebyn är berättigad till. Med undantag för renägare kan enskilda tamdjursägare som bedriver näringsverksamhet ansöka om bidrag för skadeförebyggande åtgärder hos länsstyrelsen.

Medel för bidrag till rovdjursavvisande stängsel på blocklagd mark, det vill säga jordbruksmark som är registrerad för miljöstöd, fördelas av Jordbruksverket till länsstyrelserna som ett miljöstöd inom Landsbygdsprogrammet. Medel till andra förebyggande åtgärder och åtgärder på icke blocklagd mark beviljas ur viltskadeanslaget som fördelas av Naturvårdsverket till länsstyrelserna. Bidrag får endast beviljas till åtgärder som har dokumenterad skadeförebyggande effekt eller till utveckling av åtgärder som bedöms kunna ge tillräckliga skadeförebyggande effekter (6 § Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd

(NFS 2008:16) om bidrag och ersättningar för viltskador enligt 11 och 12 §§ viltskadeförordningen (2001:724).

Ersättning

Under förutsättning att det inte varit möjligt att förebygga eller förutse skadan eller om särskilda skäl föreligger får länsstyrelsen enligt NFS 2008:16 lämna ersättning för skador orsakade av stora rovdjur utom för skador på ren.

Ersättningen för skador på andra tamdjur än ren baseras på rekommendationer från Viltskadecenter. Ersättning till samebyarna för skador orsakade av stora rovdjur sker enligt 9 § viltskadeförordningen (baserat på rovdjursförekomst). Enligt 6 § samma förordning beslutar regeringen efter förslag av Sametinget den ersättningsnivå som ska lämnas till samebyarna för varje föryngring av varg, järv och lodjur inom en samebys betesområde samt för regelbunden eller tillfällig förekomst av varg, järv och lo. Efter förslag av Sametinget beslutar regeringen även om ersättningsnivån för förekomst av björn och kungsörn. Ersättningen fördelas sedan av Sametinget till samebyarna.

Skyddsjakt

Förutsättningarna för att medge skyddsjakt efter varg i dag framgår i 23 a och b §§ jaktförordningen (JF). Bland annat ska alla de tre förutsättningarna i 23 a § JF vara uppfyllda, nämligen:

1. Ett av skälen i 23 a § ska vara tillämpligt, t ex vanligtvis att skyddsjakt behövs för att förhindra allvarlig skada
2. Det får inte finnas en annan lämplig lösning, och
3. Skyddsjakten får inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Ju större negativ påverkan ett skyddsjaktbeslut har för populationen av den aktuella arten, ju högre krav bör ställas på tolkningen av de tre kriterierna som ska vara uppfyllda för att få medge skyddsjakt, enligt Naturvårdsverkets riktlinjer för skyddsjakt²². Andra lämpliga lösningar än skyddsjakt ska alltid övervägas innan ett beslut om skyddsjakt kan bli aktuellt. För en invandrad varg som ännu inte reproducerat sig bör alltså det ställas högre krav på att t ex undersöka andra lösningar än skyddsjakt än om skyddsjakten gällt en skandinavisk varg. Att se skyddsjakt som primär lösning utan att första bedömt om det finns andra lämpliga lösningar är inte i överensstämmelse med varken jaktlagstiftningen eller EU-rätten.

I Naturvårdsverkets strategi för viltförvaltningen²³ anges att arbetet med viltskador ska fokuseras på förebyggande åtgärder. Det står också att staten behöver säkra att det finns resurser för ett effektivt förebyggande arbete. Om en allvarlig skada kan förebyggas minskar behovet av skyddsjakt. Hur mycket resurser som bör sättas in för att förebygga avgörs enligt ovan av värdet på den skadegörande individen. Om det är frågan om en genetiskt viktig varg bör därför resurser prioriteras för att förebygga skador för att på så sätt försöka undvika att

²² Riktlinjer för skyddsjakt, Naturvårdsverket 2012

²³ Strategi för svensk viltförvaltning, Naturvårdsverket 2015

behov av skyddsjakt uppkommer. Länsstyrelser som har fått rätten att besluta om skyddsjakt efter varg delegerat till sig ska göra en självständig bedömning av om kriterierna för skyddsjakt ovan är uppfyllda.

Vägledning om genetiskt viktiga vargar i skyddsjaktsbeslut

I en bilaga till planen finns en kopia av vägledningen om hur Naturvårdsverket anser att olika grader av genetiskt viktiga vargar bör hanteras i samband med skyddsjaktsbeslut. Vägledningen utgår från en ny modell om hur man beräknar värdet av en genetiskt viktig varg. Vägledningen är inkluderad då det är av vikt att särskild hänsyn tas till genetiskt viktiga vargar i samband med skyddsjaktsbeslut för att uppnå planens mål.

Problembild

Renskötselområdet

Åtgärder i renskötselområdet är nyckeln till att klara arbetet med genetisk förstärkning. Invandrade vargar behöver ta sig igenom renskötselområdet på egna ben samtidigt som skador på renskötseln undviks. Lösningar måste identifieras tillsammans med rennäringens företrädare. Om flytt av invandrade vargar ska ske, krävs det enligt smittskyddslagstiftningen²⁴ att de först märks, avmaskas och följs i helst sex men minst två månader innan en flytt kan ske. Detta för att förhindra spridning av sjukdomar såsom rabies. Under den perioden är det sannolikt att vargen etablerar sig och/eller får en partner vilket ökar risken för att den söker sig tillbaka till området den flyttades från. Karantänshägn är inte möjligt att använda av bland annat djurskyddsskäl.

Ett problem idag är bristen på medel hos Sametinget för att betala ut bidrag för förebyggande åtgärder. Enligt Sametinget riktlinjer för bidrag för skadeförebyggande åtgärder anges att bidrag ska lämnas till skyddsjakt i första hand, före skadeförebyggande åtgärder. De skadeförebyggande åtgärder som är möjliga att få bidrag för enligt Sametingets riktlinjer är:

1. Inhägnad samt utfodring av renar
2. Flytt av renar (helikopter, lastbil, bil, skoter)
3. Bevakning

Utanför renskötselområdet

Utanför renskötselområdet är de flesta tamdjur stängslade. Undantaget är fäbodbruket. De flesta stängsel är inte rovdjuravvisande och tamdjur vid förbodar går fritt. Trots att bidrag kan lämnas av länsstyrelserna för uppsättning och material så täcker detta i många fall inte kostnaderna för stängslet. Dessutom tillkommer ett underhåll. För stora fårgårdar kan det sammanlagt bli en betydande kostnad. Länsstyrelserna kan lämna bidrag till de flesta som söker för rovdjursavvisande stängsel och de genomför även en viss uppsökande verksamhet. För större gårdar är det kostsamt och arbetskrävande att ta in djur i en nattfälla efter ett angrepp.

²⁴ Redovisning av regeringsuppdrag om genetisk förstärkning av vargstammen, Naturvårdsverket 2010

Enligt en rapport från Viltskadecenter²⁵ är den variabel som visar starkast samband med antal vargangrepp på får tätheten av fårgårdar. Tätheten av vargrevir har ingen signifikant betydelse i sammanhanget. I Naturvårdsverkets vägledning om prioritering av förebyggande åtgärder vid rovdjursangrepp 2014 anges att förutsättningarna för etablering av varg är mer gynnsam i områden med lägre täthet av fårbesättningar. I prioriteringen av åtgärder utanför de befintliga vargreviren i södra Sverige bör därför sådana områden dvs områden med en täthet på färre än 50 fårbesättningar per 10 kvadratmil prioriteras för förebyggande åtgärder.

Uppföljning och utvärdering

Senast den 30 september 2019 ska delmålen i den femåriga planen ha följts upp och utvärderats om planens åtgärder var de bäst lämpade för att nå målet rörande varegens genetik. Om det finns nya förutsättningar som påverkar planen såsom nya mål kan planen behöva revideras tidigare. Hösten 2019 bör arbetet med en ny plan ha påbörjats som bygger på resultaten av uppföljningen och utvärderingen ovan.

Samråd och kommunikation

Denna plan har remitterats i april 2016. Den har också presenterats på det Nationella rovdjursrådet. Två möten med företrädare för länsstyrelserna och intressenter har genomförts september 2016. Planen kommer att finnas på Naturvårdsverkets webbplats.

Planens status

Planen utgör Naturvårdsverkets inriktning för förvaltningen de kommande fem åren. Den är kopplad till den nationella förvaltningsplanen för varg och kan behöva justeras om den ändras eller om det tillkommer nya politiska beslut alternativt ändringar i lagstiftningen.

²⁵ Rapport från Viltskadecenter, SLU 2015:4

Bilaga 1 – Bedömning av genetiskt viktiga vargar

Syftet med denna bilaga är att tillsammans med Naturvårdsverkets PM ”En värdering av genetiskt viktiga vargar i Norden, Naturvårdsverket 2016” ge vägledning om betydelsen av genetiskt viktiga vargar som ett stöd i bedömningen av kriterierna för skyddsjakt. I bilagan anges förslag på hantering utifrån genetiskt viktiga vargars betydelse.

Genetiskt viktiga vargar är en förutsättning för att upprätthålla en livskraftig vargstam i Skandinavien. Utan de östliga vargarna skulle vi behöva ha en större vargstam i Sverige för att uppfylla våra internationella åtaganden om bevarande av arten. Den minskade förlust av genetisk variation som minst en invandrad reproducerande varg per varggeneration från den finsk-ryska populationen innebär, motsvarar ytterligare ca 500 vargar i den skandinaviska vargstammen. Sålunda kan man ge de invandrade vargarna och deras ättlingar ett värde som beskriver deras betydelse för den skandinaviska vargstammen vid en viss tidpunkt. Det är värdefull kunskap vid t ex en skyddsjaktsituation då en bedömning av eventuell påverkan på vargstammens bevarandestatus ska göras. Se riktlinjer för skyddsjakt²⁶.

I det läge Sverige befinner sig i oktober 2016, när en genetiskt värdefull invandrad varg har reproducerat sig 2016 med den skandinaviska vargstammen och det är den första sedan 2008, är det av vikt att några individer av de avkommorna överlever. Dessutom bör ytterligare en reproduktion ske under perioden. Åtgärder för att säkra att den svenska vargstammen inte förlorar sin gynnsamma bevarandestatus med de konsekvenser det har för vargförvaltningen behöver genomföras, se den femåriga planen för genetisk förstärkning.

Enligt en ny modell kan en ny östlig varg ha värdet av ytterligare 500 eller 300 vargar beroende om dess avkommor har reproducerat sig eller inte. Avkommor efter invandrade vargar kan t ex ha värdet av ytterligare 75, 50 eller 25 vargar beroende på hur många fler avkommor som finns efter den invandrade vargen. Ett högre värde innebär större betydelse.

Värderingen utgår från det förslag som anges i PM ”En värdering av genetiskt viktiga vargar i Skandinavien, Naturvårdsverket 2016”. Ett värde utifrån modellen kan lämnas av Grimsö forskningsstation i samband med rapport från DNA provtagning.

²⁶ Riktlinjer för skyddsjakt, Naturvårdsverket 2012

- 1. Hantering av genetiskt viktig varg med genetiskt värde i intervallet 500-150 ytterligare vargar utifrån modellen när ingen ny invandrad varg eller annan F_0 (t ex Tivedenavkomma) har reproducerat sig sedan 2008.**

Högsta prioritet på förebyggande åtgärder vid bedömningen av annan lämplig lösning.

I renskötseområdet

- Bidrag för möjliga och nödvändiga skadeförebyggande åtgärder som behövs runt genetiskt viktiga vargar bör lämnas av Sametinget.
- De åtgärder som Sametinget anger som grund för bidrag exklusive skydds jakt i den ordning som anges i Sametingets riktlinjer vid behov:
 - Inhägnad och utfodring av renar
 - Flytt av renar (helikopter, bil, lastbil, skoter)
 - Bevakning

Utanför renskötseområdet

- Ett större tillskott av särskilda medel för förebyggande åtgärder.
- Akutåtgärder i både den angripna och i närliggande besättningar i området har vidtagits. Åtgärderna bör fortgå till länsstyrelsen bedömer att risken för allvarlig skada upphör.
- Efter ett första angrepp av genetiskt viktig varg bör betesdjuren så långt möjligt tas in nattetid eller flyttas till hage med rovdjursavvisande stängsel alternativt nattfälla under en begränsad period. Om så inte sker bör angreppet inte ligga till grund för skydds jakt.
- Efter ett första angrepp av genetiskt viktig varg på jakthund eller annan fritt springande hund, bör inte ytterligare angrepp på okopplade hundar i samma område utan av Viltskadecenter godkända skyddsvästar vara grund för skydds jakt.

- 2. Hantering av genetiskt viktig varg med värde i intervallet 149-10 ytterligare vargar utifrån modellen när ingen ny invandrad varg eller annan F_0 (t ex Tivedenavkomma) har reproducerat sig sedan 2008 eller varg med värde i intervallet 500-200 ytterligare vargar när reproduktion av en F_0 har skett efter 2013.**

Hög prioritet gällande förebyggande åtgärder.

I renskötseområdet

- Bidrag för möjliga skadeförebyggande åtgärder bör lämnas av Sametinget
- De åtgärder som Sametinget anger som grund för bidrag exklusive skyddsjakt i den ordning som anges i Sametingets riktlinjer:
 - Inhägnad och utfodring av renar
 - Flytt av renar (helikopter, bil, lastbil, skoter)
 - Bevakning

Utanför renskötseområdet

- Tillskott av särskilda medel för förebyggande åtgärder
- Akutåtgärder bör alltid vidtas efter angrepp på hägnade djur i den angripna och i intilliggande besättningar i området. Akuta åtgärder bör fortgå till risken för skada upphör eller som längst 3 veckor.
- Efter ett angrepp av genetiskt viktig varg bör betesdjuren så långt möjligt tas in nattetid eller flyttas till nattfålla i en begränsad period. Om så inte sker bör ytterligare angrepp i samma besättning inte utgöra grund för skyddsjakt
- Efter ett första angrepp av genetiskt viktig varg i dess revir på jakthund och andra lösspringande hundar bör inte ytterligare angrepp på okopplade hundar utan av Viltskadecenter godkända skyddsvästar vara grund för skyddsjakt.

3. Hantering av genetiskt viktig varg med värde i intervallet 99-10 ytterligare vargar utifrån modellen när reproduktion av en F₀ har skett efter 2013.

Förebyggande åtgärder bör alltid genomföras.

I renskötseområdet

- Bidrag för skadeförebyggande åtgärder bör lämnas av Sametinget

Utanför renskötseområdet

- Medel för förebyggande åtgärder behöver användas
- Akutåtgärder efter angrepp på hägnade djur bör alltid genomföras
- Efter ett angrepp av genetiskt viktig varg bör djuren i den angripna och i närliggande besättningar så långt möjligt tas in på natten eller i nattfålla första veckan efter angrepp och flyttas till hage med rovdjursavvisande stängsel senast nästa betessäsong om detta är möjligt för att ytterligare angrepp ska vara grund för skyddsjakt

- Efter ett första angrepp av genetiskt viktig varg i dess revir på jakthund bör inte angrepp på ytterligare jakthundar utan av Viltskadecenter godkända skyddsvästar i samma område vara grund för skydds jakt.